

Isä, poika ja uskon mahdollisuus

MARJA JYLHÄ

Autokoulunopettaja Paavo Kuitunen, eläkkeellä oleva leskimies, makaa sairaalassa toipumassa aivoverenvuodosta. Ruumis ei tottele. Tajunnasta on kadonnut päiväkausia. Oleminen palaa vähitellen. Muistikuvat elämän eri vaiheista ajelehtivat mielessä. Rakas vaimo on kuollut. Poika on töissä Pietarissa, valmistelemasa kaupungin 300-vuotisjuhlia. Elävien kirjoihin palaaminen on vaikeaa.

Kuitunen on itsenäinen suomalainen perusmies, mutta sairaalassa sillä ei ole merkitystä, sillä siellä hän on potilas. Kari Hotakaisen kuvaus siitä, mitä potilaana olemisen on ja kuinka ammattitaitoiset hyvää tarkoittavat lääkärit ja hoitajat sellaista kohtelevat, on riittävä syy lukea tämä kirja. Monessa kohdin se olisi hykerryttävän hauskaa, ellei se samalla olisi niin todellista. Lääkärit ovat spesialisteja, asiallisia ja kaikkientietäviä. Hoitajat ovat tomeria ja huolehtivia, taputtelevat ja kääntelevät, pitävät huolta siitä, että potilaiden korvat ja suukku on pesty ja antavat rauhoittavia, jos sairastuminen mu-rehduuttaa. Aikuista miestä kohdellaan vajaanlaisena lapsena, ja hänet alistetaan siihen nöyryyrytykseen, että toiset kyselemättä kajoavat hänen ruumiiseensa ja tietävät ylivertaisen täydellisesti hänen hyvänsä. Tähän potilaana olemiseen toiset suostuvat kiltimmin kuin toiset; Kuitunen ei suostu. Hän haukkuu potilaan rooliin perusteellisesti asettuneen huonetoverinsa ja tämä lyö häneltä hampaat suusta.

Todella tarkasti Hotakainen onnistuu näyttämään, miten lääkärin ammattimainen myötmämieli ja asiantuntijuus näyttäytyvätkin ylenkatseena ja rikkiviusautena silloin, kun suhtautumisesta loistaa potilaan ja lääkärin maailmojen täydellinen erottaminen toisistaan; rutiinia ja virkasympatiaa saattaa olla, todellista empatiaa ei. Jokaisella lääkärinhoitajalla on paljon miettimistä Kuitusen ja neurologi Sepäsen keskustelussa.

Mutta potilaskokemukset sinänsä eivät ole tärkeintä kirjassa. Siinä on kyse vanhenemisesta, luopumisesta, isän ja pojan suhteesta, uskosta ja elämänhalusta. Kuitunen on käytännön mies, sellainen joka uskoo omaan työhön ja tekemiseen ja näkyvään maailmaan. En muista, sanotaanko kirjassa suoraan, että hän on sosialidemokraatti. ”Ihminen elää aikansa viiden aistin varassa ja maatuu pois.” Liikkoa ei kannata itsestään luulla eikä taivaita tavoitella. Tällaista kohtuullista ja kestävä elämää hän on pojalleenkin toivonut. Suomalaisesta elämänmuodosta vaimo ja hän ovat mielestään poimineet parhaat antimet ja kantaneet ne pojan eteen poimittaviksi. Siksi hän hermostuu ja hätäntyy pojan kerrottua alkaneensa kuunnella hengellistä musiikkia ja ajatella perimmäisiä kysymyksiä. Sairaalassa ei poikaa näy. Isä miettii, onko poika hänet hylännyt, pelkääkö, että joutuu nyt häntä kantamaan, niin kuin hän kantoi poikaa, kun tämä oli lapsi. Sairaalasta päästyään hän matkustaa Pietariin poikaansa etsimään.

Kari Hotakainen
lisäkirjoitus
WSOY, 2004

Vaikka kysymys uskonnollisesta uskosta on kirjan vahva pohjavirta, Hotakainen kirjoittaa siitä suoraan vain vähän ja vähäeleisesti. Ei Kuitusen poika puhu Jeesuksesta mitään, ei sano tulleen uskoon, ei kääntyneensä eikä pelastuneensa. Hän on vain alkanut miettiä, olisiko sisällämme muutakin kuin päivittäiset tarpeet. Voisiko nähdä asiat toisessa valossa, suhtautua jotenkin sellaisiin käsitteisiin kuin mysteeri, armo, omatunto? Jumala?

Hotakainen ei ole ainoa, joka tällaisia teemoja on viime aikoina herätellyt. Uskosta puhumisessa tuntuu olevan uusia ääniä ja uusia sävyjä. Ihan oma lukunsa tietenkin on, että Aasian luonnonkatastrofin seurauksena teologian ikuinen teodikea-ongelma, kysymys siitä, miten paha on mahdollista täydellisen hyvän Jumalan maailmassa, on siirtynyt eksegeettien pohdinnosta aamu-uutisiin ja iltasanomiin, ja television ajankohtaistoimittaja kyselee ihan luontevasti piispalta tämän uskon kestävyyttä. Mutta muutenkin tuntuu, ettei uskonnosta ja Jumalasta puhumista enää pidetä yhtä juhmallisena kuin ennen. Niistä uskaltaa sanoa jotakin, vaikka ei olisikaan pappi eikä edes ottaisi todesta sellaisia uskomattomia asioita kuin neitseestäsyntymistä tai viinin vereksi muuttumista. Terho

Pursiaisen ja Antti Eskolan kaltaiset kirjoittajat, ja nyt Kari Hotakainen, ovat raivaamassa kenttää, jossa uskomisesta voi puhua ilman suunnatonta opillista painolastia ja tiukkoja ennakkositoumuksia. (Näinhän on Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen käynyt myös Marxin teorioille.)

On pakko saada paljastaa, et-

tä Hotakaisen kirjalla on onnellinen loppu. Poika onnistuu välittämään ajatuksensa ja tunteuksensa sellaisessa muodossa, että ne kykenevät läpäisemään isän puolustuksen ja kukaties tulkitsemaan jotain pitkään piilossa ollutta isän omassakin mielessä. Vaiennetut tunteet heräävät elämään, niiden joukossa myös ilo. Saattaa tietenkin olla,

ettei isän elämässä mikään muutu, että äkillinen herkistyminen johtui sairaudesta tai hurjista kokemuksista Pietarin hulinassa. Hyvä mieli loppuluvusta kuitenkin tulee. Lukija jää miettimään, millainen olisi se yksinkertainen usko, jonka autokoulunopettaja Kuitunenkin voisi tuntea omakseen.

Mitähän Antti Eskola nyt ajattelee?

PERTTI HEMÁNUS

Antti Eskola on pienviljelijä-suvusta lähtöisin ja tuo ihmisryhmä on pitkään jaksanut aherata ikään tuijottamatta. Nyt Eskola saa vastattavakseen ystävänsä Leena Kurjen kuusi perustelua kysymystä. Jo asetelmasta seuraa, että Eskolan osuus dominoi koko kirjaa.

Kurki tiedustelee ensimmäiseksi, mitä elämäntutsumus Eskolalle merkitsee. Avainsana elämäntutsumus kalskahtaa aluksi oudolta, mutta pian lukija oivaltaa, että se toimii ja eroaa kiistatta elämäntutsumuksesta. Kurki myös hieman yllättää kirjoittamalla Fidel Castron uskonnollisuudesta, jota en aiemmin ole tullut vähääkään ajatelleeksi. Luen noita rivejä hieman oudoksuen, ja jatkossa Kurki palaa asiaan uudella tavalla: kertoo, miten Castro tuomitsee kuolemaan kaksi huumorikollista, joiden syyllisyyskin on epäselvä.

Ajattelen, että Castron yhteiskunta ei kehuttava ole, mutta osasyllinen asiaan on tietenkin Yhdysvallat.

Eskola kertoo olevansa erällä tavalla sirpaleinen Peer Gynt. Lisäksi hän on hankala potilas, koska häneltä puuttuu sairauden tunne. ”Minusta ja aikaansaannoksistani ei synny suurmiestä tekemälläkään”, hän kirjoittaa. Totta kai otan hänen sanansa vakavasti, mutta muistan ja tiedänkin, että hän on ollut vuosikymmenien ajan erittäin arvostettu, enkä oikein usko, että hän ei itse arvostaisi itseään. Mitä on suurmies? Vain sana.

Näin keskustelu jatkuu. Eskola ottaa esiin Martin Luther Kingin ja Malcom X:n, joista ensimmäinen oli mustien asiaa ajava rauhan mies ja jälkimmäinen kelpuutti käyttöön myös väkivallan, kunnes tuli toisiin ajatuksiin. Tiedän Eskolan harrastaneen sotilaspsykologiaa, mutta muistan myös hänen nuoruudessaan ärsyttäneen suuresti reservin upseereita – omaa viiteryhmäänsä – katsomalla, että aseistakieltäytyjäkin voi olla isänmaallinen. Miksi muuten ei voisi?

Leena Kurki &
Antti Eskola
Miehestä mittaa
Keskustelukirjeitä
Kirjapaja, 2004
240 s.

Eskola pohtii myös omaa vasemmistolaisuuttaan, vai onko se yhä osa hänen maailmankatso- mustaan? Kas näin: ”Kyllä, on kai se jo tullut selväksi. Mutta yhteiskunnan muuttuessa on käynyt yhä selvemmäksi, ettei vasemmistolaisuus ole jonkin nimenomaisen puolueen kannattamista, vaan heikomman rinnalle asettumista erilaisissa tilanteissa.” No, esimerkiksi viime syksyn kunnallisvaaleja edeltänyt kampanja auttoi näkemään, ketkä asettuvat heikomman puolelle. Ei esimerkiksi Jyrki Katainen, vaikka hän onkin järkevä ja sym- paattinen kokoomuksen puheenjohtajaksi.

Karl Marx on Eskolalle tärkeä henkilö, mies, jonka huikea ana-